

200

9.439 "1919"

A Tanácsköztársaság Budapestje a korabeli lapok tükrében. A Magyar Tanácsköztársaság 50. évfordulóján különös jelentőségre tarthat számot a TOLNAI György szerkesztésében és írásával a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kiadásában megjelent bibliográfiai kézikönyv. A pillanatnyi aktualitáson túl azonban mind szerkesztési alapelveimint annotációi által értékes forráskiadványnak és a források eredeti értékelése révén, bizonyos fokig sokoldalú történelmi munkának is tekinthetjük.

A Tanácsköztársaság Budapestje sajtójának már eddig is volt némi könyvészete. Ilyen az egész országra vonatkozó tanácsköztársasági sajtórepertórium, amelyet KÁLMÁN Lászlóné összeállításában a Párttörténeti Intézet 1968 végén adott közre, de ez csak érintőlegesen dolgozta fel a Budapestre vonatkozó adatokat.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár egy évtizeddel ezelőtt egy a TOLNAIÉHOZ hasonló című, terjedeleme azonban sokkal kisebb és kevesebb példányszámú kiadványban dolgozta fel az adott kérdést. Aki azonban kézbeveszi TOLNAI György most közreadott munkáját¹, joggal megállapíthatja, hogy nemcsak minden eddiginél nagyobb terjedelme, továbbá az anyag feltárásának alaposága, hanem különösen az emeli ki e munkát a többi Budapestre vonatkozó tanácsköztársasági repertorizáló kiadvány közül, hogy az elérhető összes — 322 — budapesti hírlapot és folyóiratot feldolgozta és így ebben a vonatkozásban tényleg standard, összefoglaló és befejezett munkát nyújtott.

A Tanácsköztársaság 133 napjának története különleges érdekességet nyer, ha azt a korabeli ember szemével nézzük; ilyenek voltak a forradalmi sodrású események lendületébe kerülő újságírók is. Igaz ugyan, hogy az ő nézőpontjuk nem nyújthatott történelmi távlatokat, mert hiszen inkább forrásanyagot adtak, mint értékelést —, de annál inkább hozzavették emberi közelségbe az eseményeket és a korszak politikusait is. És ha ehhez hozzávesszük, hogy a bibliográfia e téren soha nem látott tömegű anyagot — összesen csaknem 9 800 cikket — hoz felszínre, így elmondhatjuk: az olvasót szinte magával ragadja, az események középpontjába állítja az életteli hírözön. Úgy tűnik, hogy a források e páratlan bősége a történész TOLNAI György munkáját megkönnyítette, de neki, a szerkesztőnek annál több gondot okozhatott. Erre ő maga is utal a munka bevezetésében, amikor a sok száz sajtótermékben megjelenő, gyakran nagy számban azonos témát tárgyaló cikkek rendszerezésének problémájáról ír. Véleményünk szerint jól oldotta meg a szerkesztés feladatát, amennyiben az azonos témájú cikkeket közös cím alá vonta és közös annotációval ismertette tartalmukat. Ez a szerkesztési módszer hálásnak látszik mind a feltárás, mind pedig az események történelmi értékelése szempontjából.

¹TOLNAI György: *A Tanácsköztársaság Budapestje a korabeli lapok tükrében.* (Bibliográfia) Budapest 1969, Szabó Ervin Könyvtár, IX, 686, 1,

A sajtóanyag egy része, például a politikát, a hadieseményeket bemutató fejezetek, részben eddig ismert anyagot tartalmaznak. A bibliográfia azonban még ezeken a területeken is rengeteg új, eddig rejtett adalékot idéz. A munka kiemelkedő részét képviseli mindaz, amit az eddig inkább csak cím szerint számon tartott idegennyelvű (orosz, német, francia, olasz, román, csehszlovák, délszláv, lengyel, eszperantó stb.) forradalmi sajtóból tár a kutatók elé. Ezáltal a kötet, amint a bevezetés is jogosan kiemeli, elsőként villantja fel a Tanácsköztársaság alatti Budapestnek, mint a proletárforradalmi hullám Moszkvától nyugat felé előretolt központjának szerepét. Hasonlóképpen igen gazdag és bizonyára még a szakkutatók számára is sok új mondanivalót tartalmaz a gazdasági, a szociális és a kulturális cikkanyagot összegyűjtő és ismertető három fejezet. Nem szükséges a bibliográfia egészét végigolvasni, elegendő, ha egyes fejezeteiben merülünk el, és úgy érezzük, hogy úrrá lesz bennünk a jogos büszkeség, amelyet a 133 tanácsköztársasági nap nagy alkotásai és a korszak rövidsége miatt be nem fejezett nagy kísérletei keltenek bennünk. E szempontból nézve méltán mondhatjuk, hogy szinte önálló történeti művel állunk szemben, amely bizonyára nemcsak a politikusoknak, újságíróknak, pedagógusoknak és a téma iránt általában érdeklődőknek ad jól használható támaszt, hanem a szakkutatókat is nagymértékben segíti, további részlettanulmányok kidolgozására ösztönzi. A gyűjtemény áttekintését, könnyű használatát nagymértékben elősegíti a tárgymutató, névmutató és kerületi események mutatója.

A bibliográfia, igen helyesen, közli a feldolgozott napilapok és folyóiratok jegyzékét is.

Bátran állíthatjuk, hogy ezzel a kiadvánnyal a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, a szerkesztő és nagyszámú munkatársa ismét úttörő feladatot végzett. Mégis szükségesnek tartjuk, hogy a munka néhány — kisebb jelentőségű — hibáját megemlítsük.

Igy például, helyesebbnek tartottuk volna, ha szerkesztő a jelenlegi erősebb rostálást hajt végre a rendelkezésére álló hatalmas tömegű adattárban; sokszor feleslegesen fásasztja a kutatót, amikor a néha egymást ismétlő összes lelőhelyekre ráirányítja a figyelmet. Másfelől a szerkesztés erénye, hogy sok helyen alkalmaz rövidítéseket és az azonos témájú cikkeket rendszerint összevonja. Sajnálatos, hogy az adatgyűjtés csak a budapesti lapokra korlátozódott, holott a vidéki és a Budapesten fellelhető külföldi sajtóban is sok fővárosi vonatkozású anyag látott napvilágot. Általában sikeresnek mondhatók a különböző mutatók, de például a kerületi mutatóban több tévedést láttunk. (Az Engels laktanyát a VI. kerület helyett a XIV. kerületbe, a Tattersallt pedig a VIII. kerület helyett a XIV.-be tették tévedésből.) Mindent egybevetve azonban megállapíthatjuk, hogy a forrásanyagok ilyen nagy méretű feltárását csakis jól szervezett és irányított, bibliográfiailag gyakorlott, hozzáértő kollektíva volt képes közkinccsé tenni.

Úgy hisszük, a szép kiállítású kézikönyvet mind a szakemberek, mind a kutatók, közülük is kiváltképp a budapesti helytörténészek, mind pedig a pedagógusok, diákok, s azok a hatósági, párt és társadalmi szervek, amelyek a Magyar Tanácsköztársaság eseményeinek megemlékezését készítették elő, megérdemelt elismeréssel fogadták és fogadják.